

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XIII. Inter Pontificem ac Caesarem grauissimae offensiones.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

1525.
1526.Exstat hoc in
Commentariis
Borghesiorum.

tò penitiùs è legitimis tabulis, & ex prolixo mandatorum Commentario, quém Clemens tradidit Alexandro Cardinali Farnesio, suo postea successori, cum ipsum Legatum ad Cæsarem destinabat ad suam captiuitatem liberandam. Cum autem hic Commentarius scriptus sit à Principe rerum gestarum optimè conscio, vt ea quæ continebat referrentur ad Principem de hisdem à suis accuratissime edoctum, simulque victorem, cuius administris in manus deuerant per occasionem direpta Urbis scripta Pontificis, dubitari non licet ne vel erret, vel comminiscatur.

Totum id
habetur ex
vatis hie is
contentis in
1. tom. Li-
terarum ad
Principes.

Clemens coniunctus semper cum Carolo persistit, dum existimauit illius arma Italiæ libertati fauere: sed geminus metus alter alteri oppositus eum occupauit, & vterque ad contrariæ factionis fœdus traxit. Ortus est prior metus ex Cæsarianarum virium imbecillitate. Dum enim hic, posthabito Pontificis consilio, Galliam infeliciter aggredere suafu Caroli Ducis Borbonij, qui à Rege Francisco deliciuerat; idem Rex ingenti exercitu Mediolanensem regionem, nullis penè præfidiis munitam adortus, Mediolanum occupauit. Hinc Pontifex, desperatis illius ditionis rebus, sibi que pertimescens, suas copias retraxit, & in ancipiti perstitit nullarum partium; vsusque Nuntiorum operâ tam apud Neapolitanum Proregem, quam apud ipsum Cæsarem, seu pacem seu inducias inter vtrumque Principem moliri cœpit. At Prorex elatius loqui visus, & contestari: *Qui non est mecum, contra me est.* Quare Pontifex intelligens, dum neutri inclinaret, alteram partem offendi, nec alteram conciliari, illeotusque tandem inuitamentis ac præfenti Gallorum felicitate, occultè cum iis fœdus pepigit, eo planè tempore, quo postremum diem agebat illorum prosperitas. Et quamquam arctaretur fœdus ad res Insubriæ; adactus tamen est, vt Albanæ Duci per Pontificiam ditionem in Regnum Neapolitanum aditum concederet. Verumtamen visus est per vim adduci, siquidem nec magni momenti suppetias Gallo consulit, nec obstitit quò minus Cæsariani varia è suis ditionibus emolumenta decerpserint. Inopinatâ deinde victoriâ ad Ticinum à Cæsare reportatâ, captoque Francisco Rege, Ministri Cæsarei clandestinum cum Gallo Clementis fœdus primò dissimularunt; quin etiam illicò Hieronymum Aleandrum, Brundusinum tunc Archiepiscopum, atque ad Regem Galliarum Nuntium (qui incognitus à victoribus captus fuerat) liberum dimiserunt; & ipse Prorex de victoria certiores fecit Pontificem, tamquam de successu æquè vtrisque fausto ac iucundo. Sed à verbis facta discreparunt: etenim iidem Cæsariani, partim

* Galeciar-
dinus lib. 15.
& Appendix
de Porcaccij.

partim indignati se in summo discrimine à Clemente destitutos, partim necessitate compulsi exercitus alendi ac fouendi, copias suas intra Pontificis ditionem deduxerunt, minasque acerbissimas Clementi ferociter intenterunt, donec ad nouum fœdus faciendum adductus est cum Prorege, & Bartholomæo Gattinara, magni Cancellarij fratris filio, cui à Cæsare potestas ad id amplè tradita; in Italia quidem aduersus quemlibet vtriusque hostem, sed extra Italiam solum aduersus Turcas; quod verò spectabat ad ceteros hostes Caroli, se Pontifex solum obstringeat, ne illis opitularetur.

3 Nono fœderis capite asserbatur: Cùm sacra magis quàm profana Pontifici cordi essent, complures autem eò deuenissent, vt male de Fide sentirent, ac Pontificem maledictis discerperent; Cæsarem, Regem Angliæ, & Archiducem Ferdinandum polliceri, se arma capturos omni potentia suæ conatu contra Catholicæ Religionis turbatores, iniuriososque Pontifici, atque omnes illius iniurias tanquam proprias vindicatos.

Præterea Clemens, numeratis præsentis pecuniâ centum scutorum millibus, assensus est aliis pactis Cæsari fauentibus, cum quibusdam vicissim emolumentis spectantibus Ecclesiasticam Iurisdictionem, Rhegij recuperationem, obligationemque Mediolanensium salis è Pontificia ditione coëmendandi. Verùm has postremas condiciones Cæsar postea, cum fœdus ratum habuit, arctius contraxit.

4 Ex his nouus timor Pontificem inuasit, priori contrarius, hoc est, ex nimia Cæsaris potentia, non parum auctus ab imperiosa agendi ratione, quâ utebatur Antonius Leua cum Francisco Sfortia, Mediolanenti Duce, quasi illum vellet specie solum ac nomine ibi Ducem agere. Hinc Sfortia liberioris dominationis desiderio conflauit, cui Marchio Pescaræ fomitem addidit. Hic enim præcipuus partæ victoriae auctor, ægrè ferebat, anteferri sibi à Cæsare tam gloriâ spectatâ quàm gratiâ, Carolum Lanoiam, Proregem Neapolitanum, cum hic ignaro Pescario, Gallia Regem suæ quasi virtutis trophæum in Hispaniam adduxisset. Proinde Pescarius seu verè seu per simulationem similem vero, initio aures arroxit coniurationi, quâ sibi Regnum Neapolitanum deferebatur. Ad rem peragendam opus erat Pontificis consensu; non solum quò illius viribus Pescarius se muniret, sed quò honestum colorem obtenderet armis contra proprium Principem, Carolum videlicet, Neapolitano Regno imperantem inferendis; cum hinc præstò sibi esset defensio, quasi id ageret imperio supremi Dominantis, hoc est Pontificis.

tificis.

1525. tificis, in eo Regno primum supremumque ius obtinentis. Sed
 1526. Pefcarius, vel pœnitentiâ ductus, vel prioris simulationis confilia
 perfecturus, paulò pòst de inita conspiratione Cæsarem edocuit,
 Pontifex verò eam reipsâ prosecutus, tantummodò per Nuntium
 significauit Carolo, curaret Cæsar, vt suarum copiarum in Italia
 Duces hilarem haberent animum, ac defæcatum. Verùm, vt visu-
 uenit artibus nimis subtiliter negotia molientibus nec rem in præ-
 sentia promouere, & in posterum eas aures adhibentibus fidem ab-
 rogare; ita illa Pontificis monita Cæsari data, calliditatis technæ
 habita sunt, studentis rem non detegere, ne inturbaret; simul-
 que incertâ alex se subducere, quasi rem indicauerit, si improspe-
 re succederet.

Re patefactâ, Sfortia perduellionis nomine Mediolano exutus,
 & in arce Mediolanensi circumfessus est; nec officia Pontificis, ad
 impetrandam illi veniam à Cæsare, quidquam valere. Ad hæc of-
 ficia non sanè priuato in Sfortiam studio Clemens ferebatur; sed
 quòd pernosceret, quicumque alius Sfortiæ sufficeretur, mutatum
 quidem bellum, sed non extinctum iri; tum quia multas ac præci-
 puas vrbes illius ditionis adhuc is retinebat, vnaque inueteratam
 populorum fidem ac beneuolentiam, finitimorumque parata subssi-
 dia; tum quia quicumque alius ibi constitutus Princeps in graues
 offendisset difficultates suspicionum offensionumque Italicæ na-
 tionis. Hæ rationes suspicionum tunc umbris obductæ nihil Cæ-
 sari persuasere, quod tamen præstitere post aliquot annos, cum ab
 illo in meliori luce perspectæ sunt. Quin Cæsar intelligens, se
 grauius ab infidis amicis offensum, quàm ab hoste manifesto, ma-
 luit Gallo quàm Italicis Principibus reconciliari. In Regis libe-
 ratione conuenerunt, vt Mediolanensi ditioni Dux Borbonius
 imperaret, Regis in gratiam recipiendus: atque idem Borbonius
 fuerat aliàs à Pontifice Cæsari ad id nominatus, si Sfortia ex mor-
 bo, quo tunc laborabat, occubuisset, vnde stirps eorum extin-
 gueretur, qui ad eam ditionem beneficiario iure obtinendam de-
 tinabantur.

At verò hæc pacis conditio inter Cæsarem ac Regem inita, mil-
 toque magis aliæ Carolo maximè conducibiles, tam turbidis sus-
 picionibus Clementis animum oppleuere, vt eas ratus Christiani
 generis tranquillitati periculosas æquè ac iniustas, quippe à Rege
 captiuo per vim extortas, illum à sacramento pactionis exsoluerit,
 ab ea seruanda dehortatus. Varia postea, quæ Pontifici cum Cæsa-
 re conuenirent, sed incassum agitata; nonnulla tandem proposita,
 quorum

Literæ Lan-
 gæ nomine
 Pontificis ad
 Nuntium
 Hispanum,
 27. Aug.
 1529. in
 1. lib. Lite-
 rar. ad Prin-
 cipes.

quorum comprobatio ab Hugone Moncada erat ex Hispania defenda. Sed cum is diutius per viam moram traheret, est veritus Pontifex, ne interim cum Rege Galliarum & obsessio Sfortia idem Hugo concordaret. Proinde ne desertus hostium ictibus absque munimine obiiceretur, festinavit foedus statuere adversus Caesarem cum Regibus Galliarum atque Angliarum, cum Venetis, cum Helvetiis, & cum Florentinis, ad liberandum redintegrandumque Sfortiam, aliaque perficienda communi utilitati atque indemnitati opportuna; aditu etiam ad societatem foederis Caesari relicto, si eisdem conditionibus assentiri vellent. Et quamquam paulo post Moncada Romam pervenerit, oblatis omnibus quae Clemens postulaverat, aliisque pluribus, tamen irrita cuncta cessere, sanciti iam foederis causa.

7 Pontifex, ne quid indecorum videretur egisse, scripsit ad Caesarem diploma 23. Iunii anno 1526. in quo commemorabat quae cumque Caesaris gratia quovis tempore perfecisset, expendebatque quam male fuisset sibi repensum, recusatis ab eo conditionibus, quae sibi cum eiusdem Ministris conveniant post captum Galliarum Regem, nec reddita centum millium aureorum summa, a se iam peroluta ad ea quae statuta fuerant exequenda; repudiatis insuper ipsius postulatis pro Sfortia causa ad Italiae quietem, derogata sibi suoque Legato Cardinali Salviato fide, dum de liberando Francisco agebatur; promulgatis Neapoli atque in Hispania legibus Iurisdictioni Ecclesiasticae iniuriolis; dominatione avidius amplificata per aliquorum damna, & omnium anxietatem. Quae cuncta scribebat Pontifex, fortasse evenisse improborum administratorum suafu. Declarabat deinde necessitatem, primo se a foedere subtrahendi, dum languentibus Caesaris viribus sibi opus erat ditionem suam communire; postea conuersa fortuna, porrigendi aures oblatis Pescarij conditionibus, quod sibi praesidium aliquod adesset, si defuisset Caesar, prout re ipsa defuerat: cum tamen interim ipse nunquam destitit per opportuniorem consilia Caesarem admonere, ut illius conspirationis successus impediretur, ac tunc denique in eundem foederis cum iis qui non nisi aequa postulabant, eiusque operam tamquam Parentis Pastorisque communis implorabant. Proinde si Caesar cum honestis tot Principum votis consensisset, Pontificem quoque veterem in eum benevolentiam praestitutum: sin autem in priore proposito persistendum existimaret, suo se munere obstringi, ut quod par esset pro re sua conaretur.

Hoc Diploma ac responsa habentur in variis Commentariis iam impressis: secundum Diploma refertur a Guicciardino signatum sequenti post primum diem, sed a Contoloro duobus post diebus.

8 Alterum postea diploma Caesari conscripsit Clemens 25. Iunii, quali

Part I.

B b

quali

1326. quasi eum prioris pœniteret; omiffaſque illius mentione, in eo ſe abſtinens ab omni accuſatione, exprobratione atque minis, per Chriſti charitatem, & Chriſtianæ Reipublicæ quietem obſecrabat, vt cum Principibus ab eo diſſidentibus pacem componeret.

Balthazar Caſtilioneus, eâ ætate ſtudiis literarum inſignis, & tunc Pontificis Nuntius apud Carolum, primum diploma Cæſari reddidit, deinde verò ſecundum, teſtatus, vnâ cum eo accepiffi mandata, vt niſi primum Cæſari iam reddiſſet, apud ſe retineret. Sed hoc non ſine artificio ab eo factum eſſe creditum eſt, quaſi Pontifex ſcriptum id à ſe vellet, ſed reſponſum à Cæſare nolle accipere. Cæſar verò decreuit vtrique reſpondere duabus epiſtolis; alterâ quidem priori diplomati 17. Septembris ſupra octoginta paginas complexâ, quæ interuentu legitimo ſcribæ publici Nuntio in manus à Cancellario Gattinara tradita eſt, ac poſtea 12. Decembris in Senatu Vaticano ſolemniter Pontifici reddita à Cæſaris Oratore.

Ibi Cæſar, conſeſſus vera beneficia à Clemente tam ante quam poſt Pontificatum accepta, oſtendebat mutuis officiis à ſe cumulatè reſponſum, tam priuatis eius commodis, quam publicis Apoſtolice Sedis emolumentis; non ſolum profanis, in recuperanda Parma & Placentia, ſed etiam ſacris, in infectandis hæreticis. Quid egiffet, moderatè à ſe actum oſtendebat, omnemque in ſe notam ambitionis dominandiſque libidinis detergebat; conqueſtus ſe immeritò à Clemente inculari. Agitam Pontificis conſilio coniurationem execrabatur; offerebatque ſe amorem & obſequium filij præſtiturum, modò ille patris perſonam non deponeret; ſed vbi præceps perſonam hoſtis aſſumeret, tamquam iudicem tunc ſuſpectum denuntiabat. Poſtremùm obreſtabatur, vt Concilium cogeret; ad quod de cunctis iniuriis prouocabat.

In ſecundo reſponſo, poſtridie dato, dicebat: Latatum ſe fuiſſe altero Pontificis diplomate, ex quo deduxerat, illam conſiliorum acerbiteriam in eo iam fuiſſe mutatam, quandoquidem mitioribus modis ipſum hortabatur ad pacem; quam ex animo quidem à ſe expeti confirmabat: ſed eam conſicere vni ſibi non eſſe integram. Proinde Pontificem precabatur, vt illam per meliora conſilia promoueret, quam quæ priori diplomate continerentur.

Iam verò, vbi Cæſar animaduertit, Clementem perſiſtere in ſedere, adeoque in prioris diplomatis ſententia, dedit literas 6. Octobris ad Patres Vaticani Senatus, expoſtulans de iis quæ ſibi Pontifex impoſuerat. Atque vt illos ad aliquam erga Pontificem indignationem oblique concitaret, tamquam ab eo neglectos, adiecit ſe non

se non potuisse in animum inducere, Pontificem ad incepta tam graua progressum ipsis inconsultis, ideoque suæ responsionis exemplar se ad eos mittere: subdebatque, se pro sua in sanctam Sedem reuerentia occlusisse aures importunis postulationibus Germaniæ, Imperiique vniuersi, de iniectis sibi, vt querebantur, *Grauaminibus* à Romana Curia. Cùm autem magis magisque in dies glisceret Lutheri vecordia, publice quiritantis, ab iis commemoratis *Grauaminibus* opprimi, quorum causâ Norimbergenfis cœtus Generale Concilium efflagitauerat, & interim Spirensē Conciliabulum destinarat; se, qui satis intelligebat, eo Germaniam ab obsequio erga Romanum Pontificem subductum iri, seuerè ipsum interdixisse; Concilium verò Vniuersale Germanis fuisse pollicitum, curaturum se à Pontifice quàm maturissimè posset cogendum. At Clementem, gratis actis quòd alterum prohibuisset, rogasse, vt ad alterum celebrandum tempus opportunius præstolaretur. Vnde pro veteri in sacrosanctam Sedem obseruantia, maluisse se Pontificis voluntati obsequi, quàm Germaniæ precibus indulgere: in præsentia tamen se à Pontifice (ex eorum consilio, si credere fas erat) tot infimulationibus argui, perinde ac si ad eam vsque horam Romanæ Ecclesiæ aduersarium se gessisset.

13) Inde suum pacis studium numquam intermissum demonstrabat, & quantum Pontifex suo deesset muneri, dum in Ecclesiæ Patro num adeò fidelem Christianos Principes concitaret, non alio nomine, quàm vt obstaret, ne ipse hominem sibi subditum, grauissimis criminibus reum, legitimè plecteret. Proinde eos rogare, vt à consilio tam impio Pontificem abducerent, eidem suadentes, vt ad quietem Reipublicæ Christianæ Concilium indiceret. Quod si recusasset, vel vltra quàm par erat protraxisset, eos orare, hortari, & commonere, vt vice Pontificis ipsimet indicerent. Si denique ipsi quoque renuissent id agere; contestari se pro ea quam Deo debebat pietate, pro dignitate Coronæ suæ, pro Christiani generis utilitate, quòdcumque opportunum & efficax remedium se adhibiturum.

14) In hisce literis opiparæ escæ præbentur Suauis odio in Apostolicam Sedem; easque ita refert, vt omnino quantum potest prætereat ibi, Cæsarem inter indignationis imperum non desuisse Lutheri perfidiam toties execrari, debitamque Pontifici obedientiam & obsequium profiteri, eiusque auctoritati tribuere conuocationem Concilij. Quæ certè sensa in eo rerum statu, nec ex cæca animi affectione, nec ex adulatione suis commodis inhiantē enasci poterant.

1526. terant. At deinde progressus, ut homini mos est, à narratione ad commenta, pronuntiat, eos qui viuendi agendique rationem ad aliorum exempla, & præsertim potentiorum dirigunt, quique à Cæsaris gestis in Germania & alibi, arbitrabantur eum conscientia impulsu fauere Pontificatui, offensionis plenos hæsisse ad eam repentinam mutationem; præcipue verò ad ea quæ scripserat, *Se occlusisse aures honestis Germaniæ precibus, ut Pontificis gratiam demereretur. Homines verò sagaciores iudicare, Cæsarem non satis consideratè tantum arcanum diuulgasse; quod inde occasionem plerisque dederit existimandi, cultum & obseruantiam quam Pontifici detulerat, fuisse quamdam artem regendi, pallio Religionis obiectam.*

Animi perturbatio sic hominem exagitat, ut non mentis modo, sed oculorum etiam aciem peruertat. Vbinam in hisce literis Cæsaris reperire licet, huiusmodi vocem, *honestis*, adiunctam precibus Germaniæ, quibus aures occlusisse se dicat? Vbinam vocem aliam, *necessarias*, quam vocem paulò antè refert Suauis, ut epithetum in usdem literis à Carolo datum precibus Germaniæ in Spirensi Conuentu? Reperitur quidem semel epithetum *importunas*, ut memorauimus; quod prorsus oppositum sonat. Vbinam unquam asserit Cæsar, se quidquam egisse, *ut Pontificis gratiam demereretur*? Affirmat ipse, prorogationi Concilij se consensisse *ex obseruantia in sacrosanctam Sedem*. Spirensis Conuentus ab eo interdictus, appellatur ibidem *Conciliabulum*: Lutherum ut *impium & insanum* abominatur. Vbinam demum est hoc euulgatum arcanum, *quo plerisque data est occasio existimandi, cultum ac reuerentiam eousque Pontifici exhibitam, fuisse quamdam artem regendi, pallio Religionis obiectam*? Quia Carolus in ipso simultatis æstu, quo agitatus tamquam à suspecto iudice à Pontifice ad Concilium prouocauit, in dubium haud vocauit eius falli nesciam auctoritatem in controuersis Religionis morumve; sed solum in quadam facti quaestione, ad res profanas spectante, inter Cæsarem eiusque aduersarios; in qua Pontifex terrore erat obnoxius: quamquam reuera inde non conficiatur, cum in hoc decisioni Concilij subiici, cum etiam Concilium in controuersis facti, negotiique politici æquè possit errare. Multoque minus inde sequitur, Cardinalium esse munus cogendi Concilij, à Pontifice abnuat: quippe cum hi auctoritatem indubitanter obtineant à Pontifice, non à Christo, deficit in iis quæcumque titelli species, quò valeat eorum Senatus quantulacumque in re præesse Pontifici. Tametsi ergo Cæsaris in eo petitio nullo nixa fundamento esset, & proposita vel ad deterrendum Clementem, vel

more indignantium, qui per impetum iracundiæ de re qualibet aduersario litem intentant; tamen ne minimam quidem labeculam simulatæ Religionis, animique politici magis quam Catholici præ se tulit. 1526.

CAPVT XIV.

Bella inter Pontificem & Cæsareos. Pacta inter eos inita, ac soluta; quo tempore Roma bis expugnata & direpta, & Pontifex captus.

- 1 **P**ontifex cum Cæsaris administris concordiam composuerat. Præ ceteris eam promouerat Pompeius Cardinalis Columna; qui stipulationis die Sacris operatus in Templo SS. Apostolorum, suis in ædibus, templo contiguus, solemni exceptit conuiuio Pontificem, Cardinales, ac Principum Oratores.
- 2 Sed cum ea pacta rata non fuissent à Cæsare habita, nisi cum quibusdam exceptionibus à Pontifice repudiatis, hic verò cum aduersariis iniisset tœdus; Pompeius, post aliquam tergiuersationem maluit suæ familiæ, quàm suæ Purpuræ partes sequi, cœpitque suis in oppidis pro Cæsare militem comparare. Pontifex, cui satis erat Sfortiam in Principatu reponere, & cui uti erat sumptus grauis, ita bellum odiosum, quod auro magis quàm ferro conficitur, neglexit, ut id temporis poterat, Columnios opprimere, & contra Gilberti primarij Consultoris sententiam cum iis conuenit, ut Pompeius, ac reliqui illius familiæ desisterent à delectu militum intra Pontificis ditionem; quod si Cæsari deseruire luberet, in Regnum Neapolitanum abirent. Verùm seu ex ambitione Pompeij, sperantis se defuncto Pontifice per suæ factionis studia Vaticanum Solium ascensurum; seu ex arte Hugonis Moncadæ, Cæsareorum militum ductoris, cui datum fuerat negotium ita Pontificis implicandi, ut Cæsarianis in Insubria molestiam afferre non posset, à pactio-
ne recessum: & ambo clàm exercitum Duce Moncada ad Urbem usque mœnia perduxere, à Pontificiis nec detecti, nec impediti, quippe languidis ac negligentibus ob stipendiorum difficultatem: adeoque cepere pariter ac diripere Leoninam Urbem, ædesque Pontificias ad Vaticanum, compulso Clemente ad Æliam arcem confugere; qui Moncadam ad se accersiuit, duobus è Senatu Purpuratorum datis obsidibus. Hic ingressus, redditisque Clementi diademate, aliisque Pontificiis ornamentis è prædatorum manibus, flexis genibus factum excusauit, sui muneris necessitatem cau-
satus.